

Stephen Hawking: Vesmír v kostce

Argo, Praha 2002, 216 stran

Ve strategicky výhodném podzimním (a tedy předvánočním) čase vyšel český překlad nejnovějšího z bestsellerů Stephen Hawkinga.

Vesmír v kostce je druhou „plnokrevnou“ Hawkingovou knihou, která vychází v českém překladu. Po *Stručné historii času* (česky Mladá fronta, 1991) vyšla sice ještě kniha *Černé díry a budoucnost vesmíru* (Mladá fronta, 1995), což je ale pouze Hawkingem sestavený soubor samostatných přednášek a článků, pak v roce 2000 v Akademii vyšla *Povaha prostoru a času*, která byla zas napsaná spolu s Rogerem Penrosem – a co je podstatnější, nejednalo se o knihu populární, a tedy pro ne fyzika byla zcela nesrozumitelná.

To *Vesmír v kostce* je káva jiného druhu – je to knížka veskrze populární a velmi dobře čitelná. O kvalitách této knihy svědčí třeba i to, že získala letošní prestižní britskou cenu Aventis pro vědecké knihy (to *Stručná historie času*, ačkoli se držela na prvním místě žebříčku bestsellerů londýnských Sunday Times přes čtyři roky, tedy déle než jakákoli jiná kniha, a ačkoli se jí po celém světě prodalo více než 9 miliónů výtisků, neobdržela cenu ani jedinou).

Vesmíru v kostce jistě nehrozí podobné nebezpečí jako *Stručné historii*, u které bohužel počet kupců značně převýšil počet čtenářů a pro mnoho lidí se kniha stala jen intelektuálskou ozdobou knihovny, ve které se neprokousali dále než na první stránku.

I když... kniha svoji velkoformátovou (25×19 cm) úpravou, bohatstvím výpravných ilustrací od Moonrunner Designu a pečlivou sazbou k roli ozdoby knihovny

vlastně vybízí. Ale není to zpravidla zdobnost samoúčelná – většina ilustrací má doopravdy vysvětlující funkci a napomáhá pochopení základní linie textu.

Při čtení knihy budete až překvapeni, jak rychle skrz stránky knihy prostupujete – právě díky spoustě obrázků a rámečků s odbočkami je kniha podstatně stručnější, než vypadá. Ale i tak se Hawkingovi docela dobře podařilo splnit úkol, který si před sepsáním knihy zadal – pokrýt všechny nové směry a významné pokroky, ke kterým v kosmologii a souvisejících oborech došlo za 13 let od prvního vydání *Stručné historie času*. V knize se proto dočtete o supersymetrii, supergravitaci a superstrunách, o cestování časem a o imaginárním čase, o kosmologické konstantě, o bránových vesmírech, entropii a černých dírách, atd., atd. Při takové šíři témat a celkem omezeném rozsahu knihy je každému z nich zákonitě věnován relativně malý prostor, a tak jsem při čtení knihy trpěl pocitem, že téma je pouze nakousnuto, rouška tajemství poodhalena – a jedeme dál... Ale není to pocit úplně špatný – tabulka doporučené literatury je na konci připojena, kdo tedy chce, může pátrat dál – a čtenář tak alespoň získá to, co Hawking slibuje – přehled o novinkách a dění na té nejčelnější frontě vědy; navíc někdy se toho o moc víc, než Hawking napsal, ani nevím...

Když jsem psal, že kniha se čte rychle, nechtěl jsem říci, že kniha je jednoduchá. Naopak, některá místa asi napoprvé nepochopíte, ale je příjemné, že díky spoustě vcelku nezávislých témat lze číst knížku napřeskáčku, znovu se vracet k doplňujícím rámečkům, znovu studovat obrázky.

Jaké jsou handicap knihy? Faktické chyby budete hledat těžko (já jsem nenašel žádnou), Hawking zkrátka velmi dobře ví, o čem píše. Osvědčený překladatel Martin Žofka rovněž rozhodně žádné škody nenapáchal, a tak jistým handicapem zůstává cena, doporučená je 499 Kč (ale v internetových knihkupectvích, jako je Kosmas či Vltava, můžete získat slevu 20 %, tedy na 399 Kč). Nevýhodou knihy pro některé čtenáře (třeba pro mě) je asi velký formát, který znemožňuje její čtení v nacpané tramvaji či v autobuse.

Zbývá dodat, že kniha vyšla u Arga zároveň s novým, též bohatě ilustrovaným

vydáním *Stručné historie času*, které bylo doplněno o kapitulu o cestování časem a v němž byly provedeny drobné opravy a doplňky a které má bohužel ještě nepříznivější cenu než *Vesmír v kostce* – 659 Kč.

Knihu vám mohu ke koupení – zrovna třeba jako vánoční dárek – vřele doporučit. Je asi obdobně dobrá jako Gottovo *Cestování časem v Einsteinově vesmíru*, o níž vedle píše Vláda Kopecký.

Obě knihy jsou krásnými příklady toho, že v astronomii a ve fyzice našťastí platí (a což bohužel není pravda v celé vědě), že ti, kteří posouvají hranice našeho poznání nejvýznamněji, si zároveň naleznou čas na to, aby se o tyto úžasné objevy srozumitelně podělili s laiky.

■ Michael Prouza

J. Richard Gott III.: Cestování časem v Einsteinově vesmíru

Argo a Dokořán, Praha 2002, 266 stran

Už vás někdy napadlo, jaké by to muselo být báječné mít možnost cestovat časem? Koho asi ne – mít možnost vidět věci budoucí a také občas opravit své minulé chyby. Je to ale opravdu možné, nebo je to jen pouhopouhá fikce? J. Richard Gott III., profesor astrofyziky na Princetonské univerzitě v USA, se vás pokusí ve své knize přesvědčit, že to možné je! Vzhledem k tomu, že jde o vynikajícího popularizátora vědy, jehož články vycházejí v časopisech Scientific American, New